

Luceafărul

Saptaminal editat de Uniunea Scriitorilor din România

seria nouă • miercuri, 18 decembrie 1991

51 (99)

CULTURA ROMÂNĂ: „O FATĂ TÎNĂRĂ PE PATUL MORȚII“

Griu, pantofi, calculatoare, sirmă ghimpată produc toate popoarele acestei lumi. Cultură românească nu poate produce decît poporul român. Cei ce conduc această țară au ajuns, se pare, la concluzia că poporul român nu mai are nevoie de cultură! Poporul român va deveni astfel, o populație în căutarea unui nume.

Popoare fără de țară au putut supraviețui, fără cultură națională nici un popor n-a supraviețuit vreodată! Mai clar, mai grav nu putem atrage atenția asupra acestui adevăr. Așteptăm ca guvernul să dea un semn al deplină sale responsabilități în ceea ce privește soarta culturii române. Pînă la decizia guvernului de sprijinire a culturii, revista noastră își suspendă apariția.

1st Minute

2nd Minute

3rd Minute

4th Minute

The curtain rises, two ordinary chairs with a little distance between them on an otherwise empty stage are facing the audience.

The position of the chairs has very slowly been changed. Now they are opposite each other.

In the audience:

"I wonder, who'll be sitting on the left chair."
"If you ask me, I'd rather prefer the right one."
"Will the characters resemble those in the previous plays? That would be nice to be addressed to by them again."

In the audience:

"How sublime they look!"
"Do you think we might hear their thoughts?"
"Oh, dear, there's no sound in silence; is there? It's simply sublime the way they're now."

In the audience:

"I still don't see the point —"
"You're seemingly hooked on Boulevard plays."

Audience whispering voices. They divine? I think that there's too great a similarity with Ionescu.

10th Minute

5th Minute

The chairs are now facing again the audience, with the sole distinction that they are standing closely next to another.

10m and a half Minute

The two chairs are slowly getting out of sight. Precisely after half a minute their disappearance is completed.

The chairs has in the 10th minute been fully changed and their back to the audience.

In the audience:

"They seem to have made it up between them."
"I shouldn't say that, true enough, they're seeking protection in one another. But no love is lost between 'em, as far as I can make out."

Curtain

The Audience:

"Stupendous! Sublime! BRAVO!"
BRAVO SAMUEL BECKETT"

"At 10 minutes, I wonder? Why the back to us? A change of scene."

In the audience:

"This oppressing silence between them is exasperating but well acted, I must say. An achievement."
"Yes, so it is."

ELEMENTE PENTRU UN PORTRET ARNOLD DAGHANI

Viața lui Arnold Daghani a fost întotdeauna plină de promisiuni și de jumătăți de promisiuni. Cei care îi vedeau lucrările afirmau că trebuie neapărat arătate lumii, dar nici unul nu a făcut-o vreodată. „Era un artist uluitor, declara Lester Kiddlehurst, picta ziare, bucăți de blocuri sparte, pereți, plafonduri și mobilă... Putea lua ceva simplu, ca de pildă un plunjer, și-l transforma într-o operă de artă.”

Poate și din cauza bolii care începuse să i se strecoare în trup, în urma experiențelor nefericite din război, în perioada 1970 — 1977, petrecută la Iona, în Elveția, artistul se ocupă cu mai multă asiduitate de scrierile sale. Din această perioadă datează piesa de teatru „Zece Minute și Jumătate”, cu un portret în peniță a lui Samuel Beckett și cu o prezentare grafică realizată tot de artist, piesă pe care A. D. o trimite citorva prieteni precum și unor personaje marcante ale timpului.

Piesa se pare că a stîrnit multe reacții în timp, deși a rămas

încă nejuțată, fiind rîspîndită numai în cele 60 de exemplare multiplicat de mîna artistului.

Pentru a ne face o imagine mai limpede despre universul complex al lui Arnold Daghani, despre pasiunea cu care și căuta propriile adevăruri între mutațiile rezultate din presiunea „vîită la confluența dintre certitudine și îndoială”, vă prezentăm odată cu textul integral al piesei și adnotările unor apropiați făcute pe marginea ei, ca și câteva fragmente din corespondența dintre Arnold Daghani și prietena sa de o vîată, scriitoarea Daniela Miga, păstrătoarea manuscrisului.

„A fi artist nu este întotdeauna îmbucurător”, spune artistul, pentru ca tot el să adauge: „În ziua în care o să încetez să creez, o să încetez să exist”.

Ioana Călina Marcu

31.XII.1980
Palmeira Sq
Hove

... Mi-ar plăcea să fi luat de la ei (de la Rudy, cumnatul pictorului și Corina, soția acestuia, n.n.) piesa Beckett, și-am scris despre ea, cred, cu cîțiva ani în urmă. Am trimis piesa lui Samuel Beckett, care mi-a confirmat de primire, mulțumindu-mi pentru faptul de-a j-o fi trimis. Piesa „Zece Minute și Jumătate” trebuie s-o citești de mai multe ori. Cit despre scaune, pentru ele am gândit un procedeu electronic. Imaginează-ți, am trimis piesa și la Ambasada Austriei din Berna, iar secretarul, sau ce-o fi el pe acolo, a făcut ca toată lumea din Ambasadă s-o citească...

(A. D.)

3.III.1982
Palmeira Sq
Hove

Cred că trebuie să fac uz de un Post-Scriptum.

Toate sînt mai presus decît mine, o mărturisesc. Să luăm mai întîi subtitlul: O Piesă Umană... Tăietura din ziar pe care am primit-o alături de Berlinul de Vest este intitulată „Beckett din Berlin la New York”.

Citînd „compte rendu” din „New York Times”, m-am oprit la paragraful al doilea. Fraza folosită de redactor: „Piesa, o comedie umană (das Stück, eine menschliche Komödie) mi-a reținut atenția”. Nu-mi dau seama dacă redactorul a avut în gînd LA COMÉDIE HUMAINE a lui

Balzac, dar nici eu, cu siguranță, nu m-am gîndit la asta cînd am găsit subtitlul piesei mele. Am ales jumătate de titlu dintr-un motiv foarte profund, care deocamdată vreau să-l păstrez pentru mine.

Apoi, cele două propoziții din „Minutul al doilea”: „Oare personajele vor semăna cu cele din piesele precedente? Ar fi nostim să ni se adreseze din nou.”

Abia acum, citînd în „Suplimentul Literar Times” din 15 aprilie 1974 despre „Four Novellas” a lui Samuel Beckett, aflu că în lucrările sale personajele apar și reapar. Astfel, devine posibil ca cele două propoziții, inventate de mine, să pară în mod amăgitor că ar aparține felului de-a gîndi a lui Samuel Beckett. Straniu!

Și tot astfel este valabil și faptul că am vrut ca piesa să dureze zece minute și jumătate, ignorînd piesa de trei minute a lui Beckett, piesă cu care el a apărut cam cu zece ani în urmă. Această remarcă este o întărire a explicațiilor de mai înainte.

În timp ce eu cunosc motivul pentru care am vrut ca piesa să dureze zece minute și jumătate, sîrul gîndurilor lui Beckett îmi rămîne necunoscut.

Arnold Daghani

25 aprilie 1977

Iată cum s-a întîmplat să scriu această piesă:

Conform celor citite de Nanine în L'Express, MADELEINE RENAUD a spus undeva că a trebuit să țină un monolog (solilocviu scris și regizat de Samuel Beckett) timp de 15 minute. Beckett, cu privirea la ceas, era de neînduplecat. Totuși,

Madeleine Renaud nu s-a putut descurca în timpul propus, explicînd că a fost silîtă să și respire destul de des. Beckett a fost implacabil.

(A. D.)

1. Palmeira Sq.
Hove, Sussex
17, July 1976

„Mulțumesc pentru ultima „envoi”, o foarte inteligentă pastişă. Felicitări de ascendență pentru grafic...”

(Miron Grîndea, M. B.E.)

Nu pot spune în ruptul capului că sînt fericit de termenul „pastiche”. Cînd am scris această piesă mă aflam într-o fericită stare de ignoranță în ceea ce privește conținutul piesei „În așteptarea lui Godot” — titlul îmi flutura doar cîteva cuvînte și nimic mai mult. Nici nu o văzusem pe scenă, nici nu o citisem ca piesă de teatru. A mea nu este făcută din bucățele sau imitații ale stilului lui Beckett.

În timp ce Nanine o privea la televizor, săptămîna trecută (cam cu o lună după ce am conceput-o și am tipărit-o pe a mea) a fost cu adevărat uimită de unele mîci asemănări. Pot cu să dau vreo explicație?

Mă tem că nu pot.

131 Balls Pond Rd. London N 1
23 rd July 1976

„Dragul meu Arnold, felicitări și multe, multe mulțumiri, pentru faptul că mi-ai trimis piesa ta. Cred că este scintilicioasă și o voi teazauriza...”

(Mrs. Jane Forster)

Al X-lea Minut și jumătate

Cele două scaune ies încet din cîmpul vizual. Exact după o jumătate de minut, dispariția lor este definitivă.

Cortina

Publicul:
„Uimitor! Sublim! BRAVO!
BRAVO SAMUEL BECKETT.”

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Un personaj din Țara fântinilor :
Ion Iuga

Gheorghe Grigurecu
pe un Teritoriu liric

Un team redutabil la conducerea Uniunii Scriitorilor :
Ștefan Bănuțescu și Mircea Dinescu

Gabriela Adameșteanu
ne recomandă revista „22”

Florin Iaru
și farfuria sa cotidiană

sever iuliu utan

TRICOLORUL

În bungetul munților maramureșeni se află un sătuc ghemotocit ca altele altele : poartă lângă poartă, gospodărie lângă gospodărie, ca o cetățuie. Numele — Singeru — i se trage de la o vecină pădure de cireși sălbatici și de la ilicci. I se mai spune și Rubin, pentru că în scinteierea apusului soarelui de toamnă pădurea și muntele scapără și incendiază zenitul, în miliarde de tot atâtea flăcări singerii, rubinii... Totul pare sculptat într-un poric de clorofilă, în marmura zării, imbrind mai mult din jumătatea satului, și suindu-și treptele seculare pe serpentina drumului. Sute, mereu sute până în vârful unde Cuzma pare o tortă halducească ce în fiecare crepuscul se mistule.

Această imagine stăruie până hăt tirziu spre iarnă : cireșii sălbatici sint protejați de muntele de deasupra lor, — zid înalt, acoperit de desimea și fala brazilor în care se subțiază tăria frigului și urgia viscolului cind vine.

Ca să ajungi în sat e musal să urmezi un drumeag îngust. El străbate o zonă bolovănoasă și peste care se prăvale (tot drumul) un riu iute, bolborosit și minios. În latura dreaptă e privestea unei posibile prăbușiri în hâu, peste stînci. De o parte și de alta a drumului, pe stînci, cresc brazi voinici, înalți. Văzîndu-i, te miri de puterea naturii și de vitalitatea acestor mindri copaci, care au vesnic cetina tot verde.

Odată cu intrarea în Transilvania de nord a ocupanților horthyști, moroseni din sătuc deveniseră ca melcii în prașma primejdiei, stringîndu-se în cochiliile lor. În majoritate, lucrau la mina din Baia Sprie. În fiecare dimineață plecau pe jos, la ora cinci și ajungeau la mină la ora șase.

La ora șase și jumătate erau înghesuți în colivie și coborîți în fundul pamintului. Ajunsă la orizontul minus patru sute de metri, colivia se oprea și oamenii ieșeau din ea. Porneau apoi în coloană lungă, unul în spatele celuilalt, tăcuți, către orizonturile și fronturile de lucru. Acolo aveau să trăiască zece ore. Așa era programul în munca de miner, muncă de omă !

Satul Singeru este întemeiat de volevodul Balc, nepot al lui Dragoș Vodă. Pe la începutul scolului al XIV-lea, Balc și-a clădit și un castel de lemn pe o creastă prăpăstioasă de lângă riu, iar în anul 1361 a construit biserica din deal, socotită până azi a fi cel mai vechi monument de artă, de acest fel, din Maramureș. Mai mult ca la oricare altă biserică veche din județ, aici se regăsește cel mai autentic stil al arhitecturii populare moroșene. Totul e din lemn de brad, cu ferestre mici, iar scara care urcă în turn este scobită și cioplită într-un singur trunchi. Picturile dinăuntrul bisericii datează din secolele XV—XVI, realizate într-o manieră bizantină de început.

Tărani din Singeru erau mindri de trecut istoric al vetrei lor, de strămoșii pe care i-au avut. Din acest motiv, vremelnicii ocupanți csendorii, pe cît puteau evitau aci conflicte directe cu oamenii. Toată ziua se așezau închiși în vechiul post de jandarmerie, unde mincau și beau pîlincă. Se arătau cît mai rar între săteni. Sau dacă ieșeau în patrulare pe ulițe, erau trei ori patru, niciodată nu pleca în patrulare unul singur. Pentru că acel cutezător nu se mai întorcea viu la cvartir. Dispărea, ca fumul de la horn, în cer. Numai tirziu de tot, după trei-patru zile era găsit înghesuit bucățele într-un sac, chiar sub podul din dreptul postului de jandarmi.

S-au făcut multe cercetări ca să se afle, să fie identificați făptasii acestor groaznice crime. Dar n-a putut fi nici unul dintre locuitorii satului măcar bănuț. Vina a revenit atunci pe seama unui grup de partizani, despre care se știa precis că au fost parașutați, cu cîteva luni mai devreme, de către avioane neidentificate. Impotriva acestor partizani, care loveau de fiecare dată strașnic de bine în coaste, cînd nu se așteptau — pe ocupanții horthyști, au fost trimise numeroase detașamente militare, însoțite de cîini. Din anul 1942 încoace, pădurile din jur răsuna zilnic de împușcături. Dar o singură dată — după o misiune de represalii — csendorii au adus cadavrul unui om necunoscut, îmbrăcat cu o cămașă kaki militară în jurul vîrstei de treizeci de ani. De partea cealaltă însă, a csendorilor, după fiecare misiune de acest fel numărul li se împușca cu doi-trei sau chiar cinci dintre ei.

În iarna lui 1913 a nins pogan și mai devreme ca altă dată. La sfîrșitul lunii noiembrie prin aceste locuri omătul prinsese coajă de peste un metru grosime. Și pe deasupra în ultimele zile ale lunii noiembrie se pusese și un viscol năpraznic.

La o jumătate de metru înainte nu mai cunoșteai pe nimeni, nu se mai putea distinge om de om. Nici cîinii, dar nici lupii nu îndrăzniseră să mai umble teleleu pe o vreme urgisită ca aceea ce precedă ziua de 1 decembrie.

Viscolul s-a potolit abia în zori, cînd se făcuse de-a binelea ziuă. Atunci, bărbatul care pleca la lucru, la mină, observară cu ulmire în vârful celui mai înalt

brad ce creștea în mijlocul satului, drapelul românesc tricolor. Flutura mare, biruitor în bătaia vîntului. Li se încălzî oamenii înina. De pe toate ulițele se strinseseră în jurul bradului oameni tineri și bătrîni. Ba și copiii săriră din așternuturi și o zbughiră într-acolo, să vadă sfînta minune : sta înalt în fața horthyștilor, mindrul nostru tricolor. Și, brusc, nimeni n-ar fi putut să spună din inițiativa cui anume, bărbăți, femei, tineri și moșnegi se prinseră de mîini în jurul bradului portdrapel, și începură să cînte :

Ha! să dăm mină cu mină
Ce-i cu inima română,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României.

Pe urmă cîntară altceva :

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte
În care te-adînciră barbarii de tirani,
Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani !

Afară era un ger de crăpau pietrele, minus douăzeci și cinci de grade Celsius. Dar la auzul acestor versuri, și-al melodiei lor, cugetul oamenilor se înfiorbîntă : inimile celor din jurul bradului erau cuprinse de jarul sfîntei dragoste de patrie românească și de ură față de cotropitorul vremelnic. Hora și cîntecul se îndesiră — tot mai tropotită și tot mai tare. Încăpură să se audă țipaturile :

- Visilie, strigă, noa...
- Să trăiască România !
- Nu sintem de neam barbar...
- Să cerșim pămînt în dar...
- Așa e, mă, așa !...
- La Roma și Berlin...

În totul acestei spontane manifestări de patriotism, a oamenilor, se auziră patru bubuituri de pușcă. Csendorii își făcură apariția, toți patru, trăgînd din fugă spre vârful bradului, unde, neatins de gloanțe, flutura pe înalt catarg românescul tricolor.

Csendorii se făcură scatogii, homotîndu-se de colo-colo printre oameni, vrînd să afle :

- Cine e banditul care a urcat în vârful bradului buleandra aia ?
- Nu-i buleandra, domnule, le răspunse bătrînul octogenar Mităhuic. E drapelul tricolor românesc, care o defilat glorios și la Plevna, dar și prin fața Parlamentului din Budapesta... dacă mai țineți minte...
- Te-mpușe pe loc, bidôș olah ! Instigatorule ! — urlă la bătrîn, un sergent, șeful postului de csendori din Singeru.
- Tocmai m-am pregătit pentru dincolo, că l-am și plătit copirșcul lui Stan Ion Patraș...

Însă văzînd în jurul lor mulțimea de peste două sute de oameni, din sat, csendorul nu îndrăzni mai mult cu Mităhuic. Îi porunci unuia dintre subordonații lui să urce pînă în vârful bradului, să dea jos steagul. Bineînțeles că nu se putea. Cel care pusese acolo tricolorul avusese grijă ca, la coborîre, să taie toate crengele trunchiului. Nimeni nu se mai putea urca înapoi. Csendorii aduseră atunci două securi și, spetîndu-se două ceasuri și mai bine, izbutiră să taie din rădăcina bradul. Dar tocmai cînd acesta se clătina spre prăbușire, din vîrful abăru un vultur care, prinzînd în ciocul lui steagul, se înălță cu el spre soare...

6.01.1987

Pavel Bucur

Amo, ergo sum

Dan Laurențiu continuă să creadă, la acest sfârșit de mileniu, că între **poziția astrilor** (titlul volumului de debut, din 1967) și freământul abscons al instinctelor există o cauzalitate, că între mișcarea soarelui pe bolta cerească (o veche credință) și trecerea iubitei pe pământ există o strânsă legătură pe care poetul trebuie s-o celebreze. Miezul prosferic al meditației celui născut în solara zodie a Leului îl formează, adesea, monologul liric potențat de insinuarea elegiei erotice. Frământarea ontologică din volumul **Poziția astrilor** și **Călătorie de seară** (1969), transpusă în pendularea zbuciumată între spațiile interioare ale claustrării și delirurile astrale, capătă o tulburătoare expresie tocmai pe această cale. **Imnuri către amurg** (1970) sînt cîntate, întru glorificarea iubitei, pe o partitură erotică. Intunericul predominant din volumul anterior s-a mai risipit, alungat de lumină și capătă înghinări de luciri reci și diafane ale amurgului (nu ale dimineții), atunci cînd ființa dezvăluie ceea ce posedă mai tainic cutele sufletului. Ceremonialul erotic se oficiază în crepuscul și înspre noapte — timp propice întrupării ingerilor și „prințului intunericului”. În timp ce climatul cel mai profan se simte supra-veghearea marelui cosmos prin „clopotul înșingurat al mîntuirii”, iar crepusculul pare „pîngărit” de erotism („Dar iată și acest crepuscul / deschizîndu-se ca o rană / deasupra lumii / cît de rosie mi se pare gura ta” — **Unde e liniștea**), el favorizînd comuniunea misterioasă dintre prințul beznei și o marmoreană Ofelia: „O, te iubesc Ofelia, iată amurgul / suris al morții glorie intunericului / și trupul tău de lumină / (...) / o șoptă, o șoptă cu buze de crin / bună seara, bună seara / prințul din stele se cutremură / te iubesc Ofelia eu sînt amurgul” (**Prințul din stele**). Discursul poetic, de o impresionantă naivitate și fără să activeze metafora, produce ecouri duioase și atrăgătoare.

Poetul schițează gesturi sacrosante: „Melancolia și pacea cu tine / pacea și melancolia cu tine / loranthus eupaeus filius / meus unicus optimus maximus / pacea și melancolia cu tine” (**Somnul**), îi promite celei dragi „stelele cerului și o coroană / princiară”, închipuindu-și chiar o „minăstire a nevrozei”. Invocației din **Poziția astrilor**: „Vino iubito, -i frig în paradis / copacii lungi îngălbeniți de toamnă / Cu crengele slăbite de nesomn / în noapte albă pașii mi-i îndeamnă / (...) / Vino și în calea nopților ce-aduc / Păsări reci în gheare peste lumea noastră / O să-nalțe gratii pin'la cer / Degetele mele-n tinse pe fereastră” (**Tara soarelui**) și se succed acum gesturi disperate ale profetilor, care pot prevedea maleficiile: „drumul nu mai duce nicăieri / cîndva un diavol se tira sub el / ingerul e mort / ingerul e mort / ucizi un gînd negru sub fruntea albă” (**Contemplație**). Paradoxal, desconsipirarea forțelor malefice declanșează o odă a bucuriei erotice păgîne, versurile își păstrează puritatea pe care nici o aluzie păgînă n-o pot profana, astfel încît nostalgia carnalului înalță sufletul: „Cine aprinde cu lacrimi de foc / țărîmul acestei mări uitate / eu am iubit-o am iubit-o / unde e Lesbia unde e Lesbia / valuri aproape roze se înalțau / peste umerii ei fericiți de lacrimă / eu eram însetat de repaș / ea cobora în adîncul mării // o cum pot să-mi aduc aminte / era noapte sau era zi / eu eram însetat de repaș” (**Bucuria**). Întîlnim și o formă romanțată a extincției („și dacă vom fi o himeră / cu aripi sălbatică sferă / mai sfîntă ca cerul prea sfînt / și dacă vom fi un cuvînt // pe-o gură albastră de inger / vai coasta din nou o să-mi sînger / cu sulite-n ceasul amar / și iar rătăcindu-ne iar” — **Ascultă**), cuplului primordial rezervîndu-i-se un destin meta-fizic sinistru. Poetul adoarme în brațe tandre dar muritoare, sori negri îi luminează fruntea, o pasăre rău-prevestitoare lovește cu aripa în geam (**Călătoria**).

Erotismul devine un imn cu tonalități grave ale asumării destinului tragic, iubirea și extincția îngemănîndu-și umbrele în întunecoasele versuri din **Regretul** („desigur a fost pentru mine o noapte liniștită o noapte sfîntă / ce fericită m-ai sărutat pe gură / ce regret al morții incorruptibile”) sau din

Numai eu („Numai eu cel care am iubit / știu că voi muri / steaua mi-a luminat și paradisul / și infernul cu aceeași nepăsare foarte bine // spui tu iubito că părul de aur / nu-ți dorești oare moartea / sărutîndu-mi ochii / care te luminează cu lacrimi solare / (...) / chiar dacă așa cum îmi șoptește / inima tu miine vei fi / o cenușă ideală / te voi strînge la piept ca pe o rază”). Pentru poetul **imnurilor către amurg**, iubirea este o formă de cunoaștere și categorie existențială fundamentală. Adîncimea suferinței și acuratețea jubilației, oricîte salvează versurile de ariditate și prozopitate, riscuri inevitabile atunci cînd e nevoie să exprimi epifanii și obnubilări.

Florilegiul de poezii inedite — la care se adaugă versuri mai vechi — din **Poeme de dragoste** (1975) configurează o desfășurare lirică ce stă sub semnul lui Eros, deși ea nu respectă cu rigurozitate această tematică. O elegie suavă dezvăluie pulsurile secrete ale inimii și metamorfozele firești ale ființei („Cine poate vorbi cu albă voce / despre bărbat și despre femeie / cine aprinde două sfere de gheață / în orbitele negre ale acestei lumi // cine ascultă cu urechi somnolente / gura amară ce strigă / unde e Lesbia unde e Lesbia / acela nu a fost niciodată la Roma” — **Tinerețea fericită-a-lui Catulus**). Erotica, degrevată de zgura teluricului, este cîntată lucid și interiorizat: „atît de puri ne vom petrece viața / ce ni se părușe cîndva un exil / în ținuturi cu stele funerare / atît de singuri vom călători în somnul de aur” (**Pentru somnul de aur**); „așa vom trăi iubito / eu aici tu acolo vom fi / două stele în două cavouri / tu dormi nu ninge nu plouă” (**Noaptea de toamnă**). Suferindul de o melancolie fastuoasă posedă un instinct al ceremoniosului gingaș, amalgam de incantație și de gesturi aproape rituale, care traduc o intimitate solemnă.

În esul **Privirea lui Orfeu**, care deschide volumul **Zodia leului** (1978), Dan Laurențiu pledează pentru instituirea unui nou statut al lui Orfeu, lipsit de suspiciuni, increzător în faptul că aceea care îl urmează se numește Euridice. Neîndoișoasă pasiune îi va permite „să asculte prin straturile geologice depuse de epocile succesive murmurul dinții, auroral al cuvîntului, fluxul vital să ordoneze lumea discordantă după norma invincibilă a iubirii”. O atare chează se identifică cu o retorică a eroticii reprezentînd forme ideale de exorcizare a extincției, dintre care lumina ocupă primul loc. Dar poetul descoperă că nici ea nu-ți este suficientă și nu poate asuma pînă la sfîrșit condiția benefică. Cu toate că este conștient de ambivalența implicării („eu sînt soarele / care luminează în această noapte a tuturor”; „soarele sînt eu noaptea este femeia mea”; „eu te iubesc eu sînt soarele / (...) / tu ești veșnică tu ești o fecioară”; „gîndurile mele te luminează ele sînt tot ce ai tu”), prezența liniștitoare a iubitei nu poate fi substituită prin nimic, deoarece „știu că umbra mi-e chipul”. În același eseu se face o comparație între „poetul căruia i s-au promis toate cuvintele și Don Juan, căruia, la fel, i s-au promis toate femeile, dar și primul și al doilea nu caută decît Cuvîntul, respectiv Femeia” și se evocă „universul omogen al lui Orfeu supus normei de integrare muzicală a tuturor regnurilor, normă la cărei nume este iubirea”, univers care ar putea constitui „promisiune și scut împotriva haosului și morții”.

Erotica din volumul **Privirea lui Orfeu** (1984) posedă simptomele unui letargism voluptuos, chiar incantatoriu, invocarea iubitei ulcerînd sufletul și tîmăduindu-l asemenea unui **pharmakon**. Găsim o circumscriere densă, cu iz sentimentalist, a unui Eros desprins de contactul lui firesc metafizic. Nicolae Manolescu observă în cronică la acest volum că „poezia de dragoste este deopotrivă pămînteste nutritivă și cu fața întoarsă spre absolut. Dan Laurențiu e poetul celei mai inocente concupiscente lirice, evocator al unei carnalități transparentă de vitraliu, care emană însă puternice efluvii senzuale, în același timp sublim și umil, auster și pofticios. Motivul mitologic e tratat cu abia ascunsă familiaritate, coborît ușor, dar nu trivializat”. Dan Laurențiu și-a confecționat o mască nervaliană de herald obosit în rătăcirile sub un soare negru

nemîngios al unei melancolie princiare. „Istoriile” melancolice cultivă înalte sonorități vetuste, scoase parcă de instrumente trubaduresci („te-am iubit cum numai ziua iubeste noaptea / și deci lumina intunericul / astfel mă închinam ție lovindu-mi furios / amara frunte de pragul serii de pragul dimineții” — **Seara și dimineața prin grădinele fericiților**).

Cu puterea ei miraculoasă și explozivă, iubirea este elementul cel mai important care stă la baza idealului salvării din temporalitate. De unde și interpretarea deosebită a mitului orfic, întîlnită în eseurile care alternează cu poemele acestei cărți compozite. Înțesat cu un instinct sigur al speculației metafizice, Dan Laurențiu opune formulei carteziane a îndoielii (privirea transgresatoare a lui Orfeu, care încalcă interdicția, este dubitativă) parafraza **amo, ergo credo, credo, ergo sum**, exprimînd astfel principiul poetic al aderației veșnice. Coborîrii lui Orfeu în Infern pentru a o căuta pe Euridice îi corespunde „scafandrirea” în subconștient cu scopul de a găsi acolo motivațiile temeinice ale operei, rațiunea ei arhetipală. **Primum movens** al creației este dat de iubire, care „prin structura ei de adorație, de extaz și beatitudine poate opri în loc scurgerea vremii, poate deveni, asemenea clipei faustice, un argument al veșniciei ființei conștiente că este muritoare. Așadar, problema cucerii împărăției eului orfic (sau artistic, cum îl numește Proust) este o problemă de autocunoaștere, iar această autocunoaștere sau iluminare noi o vedem realizîndu-se pe calca iubirii”.

Haine livrești îmbracă discursul erotic din culegerea **Ave Eva** (1986). Dan Laurențiu dispunînd grafic egalitatea **ars amandi, ars scribendi și ars moriendi**, „...această sfîntă treime vai / țî-a slujit, să ajungi să înfigi la capătul lumii / steagul roșu și galben al artei / al unui modus vivendi amin”. După ce în culegerea anterioară n s-a dezvăluit „Weltanschauung”-ul orfic, acum putem reconstitui portretul Euridice. Liantul poetic unește figurile — cînd distante și eterice, cînd atrăgătoare — ale erosului, coeficient insumator și, în același timp, multiplu în amintita eucalia, prilej al perpetuei invocații. Iubita este întruchipată succesiv sub diverse înfățișări amintind de femeia „mediumatică” a suprarealiștilor, uneori este „eretica” Maria Magdalena sau Penelope credincioasă a lui Ulise revenit din lungul periplu cognitiv, altelei este călăuză inițiativă, cu trăsături de marmoreană zeiță antică și semn al feminității agresive, obligînd la o repliere în spațiul nocturn-securizant și sursă originară a Cuvîntului, unde seraficul și demoniul se contopesc. Astfel de embleme care, de fapt, înscriu figura însăși a Poeziei, fascinează creatorul, el însuși purtînd, la rîndu-i, metamorfозantele măști ale contemplativului aflat în starea ek-statică (dar și a învinsului, uneori), în căutarea febrilă a himerelor închipuirii. „Ave Eva, imperativ mitic și religios, în loc să reprezinte replierea spre umiliția din urmă și spre resemnarea adîncă a aceluia care a înțeles că cine adînc a gîndit, adînc viața iubeste, e numai locul în care inclinația spre hedonism și spre Frumosul, Binele, Adevărul nedeterminante, nedeterminate se pot confunda dacă nu chiar topi într-un singur strigăt al echilibrului inițial, instinctual, al ființei” (Angela Marinescu).

Culegerea **Psyche** (1989), plasează în centrul structurii sale o serie de poeme din culegerea anterioară, renunțîndu-se la micile eseuri dar utilizîndu-se o încadrare — la început și la sfîrșit — cu una dintre sentințele enunțate acolo (de fapt, reluată din florilegiul **Poeme de dragoste**): „sufletele noastre se iubeau / trupurile le urma ca niște umbre”. Dicotomia platoniciană fundamentală a dualității trup-suflet motivează angosta dedusă din demersul poetic, la care se adaugă cadenta de imn acordat în tonuri de lamento orfic, prezentă încă din titlu: Ipostaza specifică poetului este aceea a privării de paradigmele comunicării nemijlocite cu Absolutul, într-o solitudine frecventată doar de fantoma unei iubiri trecute și care îngăduie numai evocarea melancolică a virștei de aur (**ars amandi, ars scribendi, ars moriendi**). Solitudinea are o sorginte mitico-simbolică: ieșit din starea androgină prin schisma laturii feminine, Poetul cade într-o singurătate veșnică, deoarece eu devine altul din ceea ce pare să fi fost zămislit drept o entitate suficientă sleși: „o cit am rămas de singur / între aceste voci care erau / cînd masculin cînd feminin / spune-mi de ce am rămas / singurul fruct al cerului” (**Vocile pe care aş vrea să le aud**). Elogiul iubitei rămîne un prilej de a nara avatarurile arhetipului feminin, el fiind proiectat în zone fabuloase, capabil să poarte astfel destinul cu sine și să marcheze translația **anima-animus**.

Asemenea Evei, Psyche nu este o muză, ci deținătoarea unei brevetări ontologice: în spiritul mitologiei asiatice, la fundamentele lumii nu stă fausticul spirit adamic, raționalist, ci o zeitate feminină: „Din cauza mea te-ai născut / Psyche / tu ai fost o fiică / a cerului // din care au căzut oamenii...” (**Dimineața de vară cu leul dormind**). Poet orfic, inclinat spre proslăvirea marilor mistere ale iubirii, Dan Laurențiu aduce în versurile din culegerea **Psyche** un spirit galant, adiat de un discret parfum oriental și presurizat cu o viziune a lumii aflată la cumpăna dintre Eros și Thanatos. Beatitudinea hieratică pierde însușirile imuabile, dorința ticluiește o desfășurare epică imaginară, iar iubirea își desfășoară aripile la hotarul dintre viață și moarte („așadar numai cu ochii la cer / nu vei regreta că ți s-a dat viață / așadar numai cu ochii la mine / îți vei aduce aminte că vei muri” — **Adu-ți aminte că nu vei muri**). Psyche, asemenea Evei, este Euridice — fața ascunsă a ființei, revelabilă prin readucerea în sfera conștiinței, a creativității. În schimb, dacă Ave Eva exaltă nașterea, Psyche reprezintă reversul thanatic simetric („Tu te temi de pămînt / în pămînt te vei reîntoarce / (...) / din femeie te-ai născut / în femeie te vei reîntoarce” — **Resuscitavi!**), regresia în lichidul amniotic („Să mergi pe această dîră de sînge / poate cineva suferă / la capătul ei / poate cineva e rînit / (...) // deci la casa iluzorie / din inima poetului / Fata Morgana este mama mea / ca mă strînge între coapse și mă ascunde // iată-mă iarăși ceea ce / a fost de la început o iluzie / cu ochii prihăniți ai unui / inger căzut privesc îndărăt // dîra de sînge pe care m-am / întors acasă la mama / a dispărut în pustiu / acesta a fost drumul vieții mele” — **Întoarcerea fiului risipitor**). Deși deviza rămîne neschimbată (**ars amandi, ars scribendi, ars moriendi**), urzeala lirică nu mai are drept model conturul generator de sensuri, ca Logos al iubirii, ci un motiv senulral („vei locui într-o pagină / ca într-un mormînt / acesta va arăta ca umbre albe / umbre negre asemenea / unei camere cu gratii la ferestre — **Locuințe pentru altădată**), semn al neputinței grafice, echivalentă cu moartea eului creator: „Nu mai pot să scriu nici un cuvînt / care să nu fie propriul meu mormînt” (**Sărmanul Yorick**).

Ultimul volum, **Călătoria mea ca martir și erou al timpului** (1991), manifestă aceeași preocupare metafizică, aceeași poză de posedat și de sortit al solitudinii, același ideal de izbăvire prin iubire, poezie și filosofie. Reproducem doar titlul unui poem: **Iată întrebarea: Pentru cine scrii tu? Pentru femeie și pentru filosofi**. Iubita deține, aparent, puteri protectoare: „ea nu știe că-mi aduce laptele din infern / ea crede că țîța ei îl aduce din paradis / și ea nu se înșală / fiindcă nu numai patul ei // este ud de roua paradisului / dar eu însumi am făcut baie / în cada neagră a lacrimilor infernale” (**Femeia care-mi aduce lapte**); „ci numai eu într-o seară / de toamnă cînd treceam / pe un drum strălucit de / copacii negri // și ție țî-a fost milă / m-ai luat în brațe / și mi-ai șoptit / v.no aici eu sînt mama ta” (**Seară de toamnă**). U-nui mai vechi „instinct paradisiac al iubirii” i se opune o generică **femeie neagră** care îl însoțește pe poet în drumul spre Absolut („iar acum pe sub galbena lună / alerg dus de mină / de o femeie care-mi este stăpînă / ea este bună nu este nebulă // dar cine știe unde mă duce / înapoi în patul ei din infern / aceasta este viitoarea mea cruce / păcatul din raiul etern” — **Bucuria lui Orfeu**; „îmbrăcată în negru / ea este logodnica mea ideală // ea în curînd va fi mireasa mea / și cavalerii de onoare / pe fondul acesta negru / al miresei mele // cînd vor trebui să treacă / acel pod vor aprinde / torțe albastre / ele vor fi stele-făclii” — **O întîlnire pe podul timpului**). Ultimul rol al femeii, ca preț al iubirii, se dovedește a fi acela de psihopomp („Nu vreau să uiți / că tu ești femeia mea / tu ai spus că niciodată / nu au știut cine ești înaintea mea // ai fost o rază într-o / piață de flori / nimeni nu a îndrăznit / să plătească prețul // la care încercau să te vîndă / cel rău sau, cel divin / nici unul dintre ei nu putea / să plătească acel preț / eu / nu / mă / laud / dar / l-am plătit cu moartea mea” — **Prețul iubirii**), acum cercul închizîndu-se. Cît de departe este timpul cînd Orfeu cobora în Infern pentru a o readuce la suprafață pe Euridice!

Vasile Spiridon

S-a deschis o Academie sau o expoziție de pictură?

S-a deschis Academia română de la Roma sau s-a deschis o expoziție la această Academie? Pentru că, într-adevăr, la 5 dec. a.c., în saloanele Academiei din Valle Giulia, s-a deschis o expoziție de icoane transilvane din veacul trecut. E splendidă! Icoane ca: „Bunavestire”, „Cina cea de taină”, „Învieră”, „Sfântul Haralambie”, „Sfânta Treime”, „Nașterea Domnului”, seminate de Savu Moga, cu griuri și alburi de neimitat, sint chiar capodopere. Icoanele vin de la Muzeul țăranelui român și sint alese de rafinatul om de cultură care e Horia Bernea.

E a doua expoziție de icoane deschisă la această Academie după revoluție. Prima a fost a reputatului pictor Constantin Udroui, care trăiește în Italia și care tot român a rămas în suflet și în tot ceea ce face. Ea însemna creația de valoare a unui om de artă umblat prin școli, era o creație filtrată de cultură. Expoziția de acum e opera omului simplu, a românului transilvănean care-l vede pe Dumnezeu și îi vede pe sfinții ce-l înconjoară cu suflul deschis spre lumina care crede că vine din ceruri. Și ce lumină poate revărsa această pictură, în fond canonicizată, asupra celui care o privește! Extraordinară! Talentul — se vede și aici — nu poate fi decât înobilat de credință. Pe lângă icoane sint expuse câteva străchini, ulcioare, ștergare, câteva măsuțe, scaune. Un întreg ambient țărănesc din veacul trecut din Carpați. Spectatorul străin e impresionat. Spectatorul român e răscolit sufletește. Deschiderea expoziției s-a și făcut într-un cadru de baladă. Corul Madrigal din București în trecere prin Italia, a ținut să fie prezent. Și a fost cu cele mai iubite colinde românești prelucrate sau compuse de însemnații autori ai genului: Timotei Popovici, D.G. Chiriac, Gh. Cucu, Paul Constantinescu, I.D. Chirescu, Nicolae Ursu... Ce minunată această lume a copilăriei uitate și regăsite în preajma ieslei din Bethleem! Parcă uși de toate, te alături Ingerilor și păstorilor și mergi în întâmplarea pruncului divin. Și ce plăcut și întreg e acest sentiment în cadrul mirific al icoanelor transilvane!

O seară foarte reușită. Și n-a fost totul. Culturii i s-a adăugat politica. Primul nostru ministru, Teodor Stoiljan, în vizită de o zi la Roma, a fost și el prezent. L-au însoțit miniștrii Ludovic Spiess, Constantin Fota, Radu Boroianu... Firește, italienii au trimis

și ei reprezentanți: secretarul de stat Claudio Vitalone, directorul în M.A.E. Alessandro Vattoni, foștii ambasadori ai Italiei în România, Amoduzzi și Mario Bolasco... Profesoara Zoe Dumitrescu Bușulenga, care cu acest prilej și-a început activitatea de director al Academiei din Roma, a avut, ca să zicem așa norocul (norocul mai e și cum și-l face omul) să preia noua funcție sub cele mai strălucite auspicii. Să fie într-un ceas bun, iubită doamnă! Așa v-au urat oamenii de cultură români care au venit și ei în această zi la Academie: George Uscătescu, Eugen Drăguțescu, Paul Neagu, Gabriela Cegolea... Așa v-au urat toți cei prezenți. 5 decembrie n-a însemnat și „redeschiderea Academiei române de la Roma”, cum s-a putut auzi la televiziune și la radio (noi românii avem mereu tendința de a lua lucrurile de la capăt). Expoziții au fost tot timpul la Academia română. Numai în ultimele luni au expus aici, pe lângă deja amintitul Constantin Udroui, Elena Uță Chelaru, Constantin Butoi, un grup de patru pictori tineri de la București, foști bursieri în Italia, Luminița Țăranu, mulți pictori italieni, în expoziții colective; au fost concerte susținute de orchestra din Oradea, de cvartetul Gaudeamus din Timișoara, recitaluri (ca acelea ale Mihaelei Ursuleasa, Reinhild Eihharn, Roswitha Moeller, Adriana Mesteș...); au fost colocvii economice, colocvii literare (Lucian Blaga, poezia română de dragoste); au fost comemorate fapte

Dinu Rădulescu

Seara
pe pleoapa cearșafului
ziua mai tremură încă...

GLOSSĂ

...Și interpretând așa faptele și lucrurile e ca și cum te-ai spăla pe față dimineața umezindu-ți pleoapele atât ca să se ducă somnul cât și ca să te reintegrezi unui circuit pe care-l simți cu pupila: da, sentimentul că simți lucrurile cu ochii. Ochii tăi deschiși asigură un continuum al lumii, îi certifică materialitatea. Nu interpretarea fotografică te interesează, ci senzația interioară, de martor ascuns, de vîrf sensibil, de zîmț de legătură. Apartenența la univers începînd de la clanta stricată pe care trebuie s-o ridici cu mina în sus, și pînă la bilețul de tramvai pe care-l zărești pe pâlăria domnului de dinaintea ta atunci cînd cobori cu escalatorul în stația de metrou — biliet de tramvai ce-ți dă o secretă bucurie fără de-nțele ca o furnicătură în pleoape.

Printr-o mișcare indicibilă cele pe care le vezi pot fi aduse în acel punct în care dau seama de totalitatea lucrurilor, devin exponenți ai unui întreg eflourat astfel. Dar nici nu poți gândi

și personalități române și italiene; întâlniri româno-italiene pe diferite teme organizate cu asociații și institute italiene de cultură (în noiembrie a fost cu Institutul European de cultură italo-german), au fost lansări de cărți (ca „Rimbaud” a lui Renato Minore, care era cit pe-aci să cîștige premiul Strega pe anul 1991) ș.a. Uneori s-au ținut și cite două manifestări pe săptămînă. Ele n-au fost toate de o înaltă ținută. Adeseori s-a simțit improvizajia. Dar ele n-au lipsit.

După revoluția din '89 Academia română de la Roma ca de altfel toate instituțiile de cultură din exterior și-au deschis larg porțile deopotrivă românilor din țară și diasporă și străinilor din mijlocul cărora funcționează. Numai așa s-a pregătit terenul unui salt de calitate în activitatea lor. Este ceea ce se așteaptă și de la Academia din Roma. Deocamdată, ce nu s-a făcut înainte de decembrie, aceluși an, nu se face nici acum. Academia va trebui să aibă bursierii ei, cum a avut pînă în 1943, să deschidă cursuri de limbă și civilizație românească, ateliere de pictură, să editeze o revistă sau două în limba italiană, să intre într-un contact organizat și nu întâmplător cum a fost pînă acum, cu instituțiile de cultură italiene, cu alte academii străine la Roma. Dar cite nu are de făcut? Ea va trebui să fie cum o visa Vasile Părvan, creatorul ei, și cum în bună măsură a și fost pînă la război.

mai mult căci apa curge în continuare la bale și tu ai și alte treburi de făcut decît să te tot speli pe față. Cenușul abstract al muchiilor obiectelor trantzează spațiul și întoarcerea la nimic se află doar în pupilă. Calendare false aureolează legăturile dintre oameni. Cel care pleacă împreună în excursie, lasă ciinele în grija vecinilor și tot acolo își depozitează și butelia de aragaz, atîtea pregătiri transformîndu-i în roboți, în sensibilități teleghidate spre obligatoria bucurie a de-conectării, viața asimilată prin rupturi, prin decalaje. Spectrul lui trebuie apăsînd conștiința, viziunea. Copacii care-și pierd frunzele pe riu și citeva se izbesc de mina ta ce-ncearcă să se spele acolo fără să se-ntrebe cînd și cum s-a murdărit (poate că nici nu s-a murdărit ci e doar un gest reflex la vederea unei ape curgătoare). Muchiile unei frunze ți-au tăiat puțin pielea, sensibilă între degetul arătător și mijlociu. Ai observat asta mai tîrziu și ți-ai amintit că tot astfel te tăiau cu muchiile unei coli de hirtie. Tăietură dificilă căci e într-un loc unde se naște mișcarea și semnul, cele două coordonate importante ale civilizației umane.

(Jurnal anticameleonic — 17 febr. 1989)

Constantin Abăluță

5 decembrie 1991 înseamnă ceva pentru istoria Academiei din Roma: așezarea unei structuri organizatorice, după multe, foarte multe pertractări și ezitări. Acum Academia are o administrație, are o bibliotecă, un referent, are chiar un director adjunct. Are oameni deci: dar mijloace tehnice nu are și mai ales bani nu are. Și nici nu va avea așa de curînd. Cînd țara e în suferință, cum e acum, suferă și instituțiile ei de cultură din afară. Ar trebui găsiți sponsori locali (mai mari decît cei găsiți pînă acum). Deocamdată însă relația noastră de afaceri economice cu Italia e slabă. Dacă ar fi mai activă ar mai „cadea” cite ceva și asupra schimburilor culturale. Să sperăm că lucrurile se vor schimba. Și loc pentru speranță e foarte mult. Cînd privești frumoasa clădire din fața parcului Borghese din Roma, cea mai frumoasă din cite sint ale Academiei vecine, engleză, egipteană, belgiană, olandeză, daneză, cînd privești această impunătoare creație a arhitectului Petre Antonescu, construită cu bani românești dați de Banca Națională a României, nu poți să nu ai o clipă de mîndrie sufletească. Și nu poți să nu sperii. Nu poți să nu crezi că într-o zi, pe porțile acestei clădiri nu va mai intra decît cultură și nu bagaje, multele bagaje ale altor atîtor români veniți la Roma sau aflați aici pentru mai mult sau mai puțin timp cu serviciile lor.

Ion Bulei

gabriela negreanu

O vietate

Un mic animal, o vedetă
cu gheruțe mici,
noduroase.

Vorbește de singe, mistere, ea
care era ca fumul în oase.

Pe sub piele îți umblă, te cumpără,
dinții-și sticlește, nerușinat
se agată de respirații.
Lunecătoare, vicleană, pe furie
împrumutîndu-ți moarte
și grații.

Cu nervi căscăunzi și pustii, poeme
de mască fardată și
ademenire în umbriet.

O vietate mică,
limbrică.
Te scheaună
și îți vorbește de
suflet.

Puterea vampirilor

Să nu-l lași să pună stăpînire
pe voința ta:

cerurile sint răsturnate

lumea este divină,
lumea e infernală,

nu te lăsa crăntănit, substituit,
erodat, nu ceda ispitei
dulcege și-oculte.

Puterea e totul pentru demenții
care vor cu orice chipuri
puterea,

singele e totul pentru vampiri,
tu luptă,
împotriva lor

o altfel de putere
e totul.

Viziunea cu logofagi

O, și ce frumoase cuvintele
„demonie cu suflet”, spuneau, pe cînd
șirurile
se desfăceau în falduri și zimbetele
pînă-n plăsele intrau

era strălucitor, era bine, mincam
la cuvinte, rideam

printre senzații de paloare lunară
și stele
mîncam și rideam, cu propria-ne
verzuie lumină-ngerășindu-ne

nu vă temeți, intrați, spunea unul
cu clonțul de fier, zăngănindu-ne,
ad majorem gloriam, poarta
prin care mărșăluirăm apoi triumfali

nu vă temeți, intrați, aici încetează
dilemele și suferința, indoiala
și chinul abisului, apocalipsa
și conștiința, și
nașterea, chiar,

aici este chiar paradisul, lăsați

orice speranță, voi — cei care
intrați.

Frînturi de clarvedere

Țeapănă și excitată,
cu ochii în flăcări.

Dire roșiatice îi trimiți în obraji
albiți de fînă,

firicelul de singe pe care noaptea
din infern îl aduni, ca
vampirii.

Cu rivni-l pompezi, cit să pară
lucru aproape celest, aproape
iubire, — de fapt
o capcană.

O vezi cum se-nține, se lasă
un suflu lute te-ncinge.

Iară eu, donatorul
învăluită scriu despre acestea,
cum prin noaptea promiscuă unii,
în alcoave blindate,
își intrupează vedenia.

Ca Himalaya

Și, tot așa, propovăduind
renunțarea, ingrași „supraomul”.
Fărîme de mlaștină albă, triste
viscere.

(Tu, care strigi l... și-n adîncuri
te spulberi)

Și, tot așa, în numele „binelui”
biciuim, renunțăm la orice urmă
de milă
(Hrană ocultă cîntecul, în vie
nocturnă
împărăția ta...)

Colcăind în magma fierbinte,
orgiastică; asemănători precum
viernii

Și drepti părintu-ni-se că ne ridicăm
în imnul soarelui zorilor,

trufași, cu creștete
scinteietoare, ca
Himalaya

Anul sculpturii mici

Nevoia de a ieși în lume, de a se recunoaște meritele și munca, în ultimă instanță, pare a fi ilustrarea ultimei speranțe de supraviețuire a sculptorilor români contemporani. O viață reagră îi apropie și îi aduce iarăși în prim-planul atenției noastre, iar expozițiile lor, densitatea expresivă și stilistică a creațiilor lor au forța strigăului. O generație excepțională, cum am mai spus și în alte rânduri, se pierde isipită în opere minore, cu nostalgia nonumentelor ce nu le-au făcut, dar pe care le-au visat înfrumusețind sorzidele orașe în care ne închipuim că răm. Dintre toți artiștii, minuitorii

dălții sînt cei mai afectați de nestăvilitul flux al sărăciei. Cine să le mai cumpere opera, prețuind-o cum se cuvine fie și numai cîntărind materialul, manopera, tehnologiile, uneltele — deci, doar componentele strict materiale —, atîta vreme cît o simplă clanță de bronz costă în prăvăliile pieței noastre libere mai bine de trei mii de lei!

La „Simeza“, cotropiți de consolanta noastră înțelegere și admirație, dar și de o ninsoare torențială, expun 20 dintre cei mai reprezentativi exponenți ai sculpturii române contemporane. Deși gestul lor deconspirativ vine la foarte scurtă vreme de la remarcabilul Salon al sculpturii mici, selecția de față are ceva din frumusețea domestică a unei „personale“. O personală semnată de douăzeci de personalități rezonante în spațiul culturii române, dar cu o forță a rostirii artistice ce depășește aria restului nsei audiențe naționale. **Vocația europeană** a creației acestor sculptori a mai fost reliefată în pledoariile a numeroși comentatori, prezențele artiștilor români în galeriile lumii fiind întotdeauna remarcate și aureolate cu distincții onorante și prestigioase.

Grupați într-un spațiu foarte potrivit expunerii și prezentînd fiecare cîte o compoziție, dar subordonate discret unei idei unificatoare pe care au mizat, bănuim, inițiatorii expoziției, cei 20 de sculptori ne prezintă o viziune plastică coerentă și divers articulată în spațiu, totodată, bogat orchestrată prin individualitatea marcantă a timbrului stilistice.

Lucrările închipuie un traseu al mitologiei abstractului, în care elementele fantasticului și ale arhitecturilor dedicate sacrului dețin rolul preponderent. Aici filioanele spirituale se întrepătrund într-un succedaneu arhetipal incitant — de la cele specifice spațiului egeean la cele scandinave și de la

Cristian Bedivan

reprezentările inspirate din goticul tîrziu la cele profane din antichitatea babiloneană, romană, autohtonă. Nu puteau lipsi, firește, aluziile la motivele plastice ale renașterii bizantine și ale ortodoxiei, care colorează cu distincție întreg ansamblul compozițiilor aflate în sala „Simeza“.

Nu sînt lucrări noi, cei mai mulți dintre expozații propunînd variante de atelier sau piese mai puțin cunoscute

ale unor creații ce marchează definitiv personalitatea artistică a fiecăruia, dar și stadiul de împlinire a concepției creative, a idealurilor estetice cărora li s-au dedicat. Nu ne aflăm, așadar, în fața unor gesturi complexe, nici a unei expoziții de palmare. Este vorba de un demers cultural serios și matur gîndit, susținut de o serie de sculpturi valoroase prin echilibrul construcției plastice, prin forța și modernitatea inventivității formale și prin sugestivitatea semnificativă a metaforelor.

Artiștii prezenți în această expoziție aparțin generațiilor vîrstei de mijloc, în care maturitatea emisiei creațoare este decisivă în conturarea profilului valoric al sculpturii noastre actuale. Ei se numesc Dinu Rădulescu, Silvia Padu, Mihai Buculei, Vasile Gorduz, Adrian Rațiu, Șerban Crețoiu, Ion Măndrescu, Cristian Bedivan, Aurel Vlad, C-tin Platon, Dinu Cămpeanu, Elena Hariga, D-tru Pasima, Maria Bronea, Mihai Marcu, Ioan Deac-Bistrița, Pavel Bucur, Al. Călinescu-Arghira, Vlad Ciobanu, Grigorea Minea... Identitatea colectivă și inconfundabilă a unei școli artistice, pe care numai neîndurătoarea noastră sărăcie o poate contesta, dar, sperăm, niciodată învinge!

Mihai Marcu

Corneliu Antim

Vlad Ciobanu

muzica

Elixirul muzicii

Adina e frumoasă, bogată și, bineînțeles, capricioasă. Nemorino e frumos, îndrăgostit de ea și, se înțelege, sărac. Belcore e sergent, tenor, chipș și — să o mai spun? — înfumurat. El se îndrăgostește fulgerător (și între două campanii) de ea. Ea, de la înălțimea castei (sociale și individuale) îl simpatizează totuși pe țăranul Nemorino, dar crudelă, îl batjocorește. El e sărac și, bineînțeles, demn, dar dragostea e mai puternică. Nu însă suficient. Apelează la „elixirul“ șarlatanului Dulcamar. În exces Euforia băuturii incurcă și mai tare ițele dulc(i)-amare ale intrigii. Disperat, Nemo se înrolează în compania rivalului (armata-l cu îndrăgostiții!) și vrea să plece la moarte. Încă două, trei mișcări de text, un cor, o arie și totul se descurcă. Răsufliăm ușurați. Adina se mărîită cu Nemorino care-a primit și-o moștenire între timp — o bucurie nu vine niciodată singură — iar Belcore (dulce nume de tenor și sergent) pleacă la treaba lui. Cîmpul de luptă e mare și fete frumoase sînt multe. Happy-end-ul și cortina. (Libret la „Elixirul dragostei“.)

Și totuși, ciudat sau nu, „elixirul“ muzicii lui Donizetti salvează mult și are chiar momente în care emoționează.

ză. Partitura e transparentă — în linie mozartiană dar fără profunzimea ei —, e scrisă cu gust, fără excесе „melo“, deși unele cadențe ne sînt din caleafară de cunoscute. Perimetrul psihologic (conștient asumat, cumva polemic) e delimitat chiar din Actul I. Adina ironizează povestea lui Tristan și-a Isoldei. Așa e Italia, mai însorită, mai cu gondole. Se poate și așa.

Bine, foarte bine pentru un debut, s-a descurcat cu un astfel de „subțire“ material dramaturgic, tînărul regizor Ștefan Neagrău. El a jucat pe cartea simplității, pe gestul natural, descărcat de tradiționala, greu digerabilă retorică a operei și — a cîștigat. Micile „adaptări“ la contemporaneitate, accentele moderne au fost puse cu măsură (unii l-ar fi adus pe Belcore în scenă călare pe un tanc sau măcar cu un Kalașnikov la gît) și s-au „colat“ funcțional în cvasitraditionalul ambient. Au scăpat din friu cîteva arii „la rampă“, în care Nemorino își uită partenera și face declarații (de virtuozitate) „publicului. E un spectacol perfectibil și e firesc să fie așa după doar două reprezentări. Dintre vocile bune, muzicale, sensibile (Daniela Vlădescu, Dorin Mara, Nicolae Urdăreanu) se detașează totuși cea a unui autentic și afirmat deja profesionist — Ionel Voineag. Orchestra, dincolo de micile imperfecțiuni intonaționale și decalaje, mi se pare a fi în creștere valorică. Discret, dar stăpînind bine ansamblul, cursiv, nuanțat — dirijorul Camil Marinescu.

Un spectacol agreabil, „pastelat“ primăvărat, de la care și-un critic mai ursuz, mai frămîntat de cotidian, poate pleca fredonînd ceva dintr-o arie, fără a se rușina de confrăți.

Valentin Petculescu

tele-imaginea

Ce spui, Franț?!

La o emisiune ce cîștigă din ce în ce mai mulți privitori (direct proporțional cu ritmul în care populația României pierde); anume **Studioul Economic** a apărut un anume domn ziarist (nu spun cine, persoană importantă!) îmbrăcat într-un „pulover revoluționar“, domn care a început să ne dea tot felul de informații care mai de care mai năzbîtioase. Dacă nu l-aș fi știut, din scris, pe **domnu'** din paginile **Științei** mai că aș fi crezut că am în fața ochilor un produs al școlii de ziaristică de la **Europa** sau de la altă publicație caracterizată prin fermitate ideologică. Sau să fie vreo nouă achiziție a **Socialistului**, și asta fără să o știm? **Domnu'** a început să ne spună cum se stă cu viața cea de toate zilele în țările „așa-zis industrializate“. Ne-a lămurit că șomajul face ravagii. Că viața e grea. Că politica doamnei Thatcher a fost atît de îngrozitoare încît în Anglia am asistat în vremea domniei „doamnei de fier“ la dezlănțuirea unui adevărat cult al personalității, comparabil doar cu cel practicat în România de slujitorii lui Nicolae Ceaușescu. În ceea ce privește dimensiunea culturii personalității din paginile presei românești, **domnu'** cunoaște foarte bine dimensiunile și dedesubturile acesteia că doar nu e cu totul străin, așa cum nu sînt nici telespectatorii români, cît privește Anglia, dați-mi voie să-mi pun un mare semn de întrebare în fața ochilor atunci cînd îl am în față pe domnul cu pricina. Nu de altceva, dar dumnealui habar nu are cum stau lucrurile în Anglia! Nu ne trebuie alt argument decît una din afirmațiile domnului în cauză, spusă cu puterea de convingere pe care ți-o dă inocența. Anume aceea că „gubernul conservator a fost forțat să părăsească puterea din pricina politicii sale economice“. Dacă dumnealui ar fi citit măcar ziarul în care scrie ar fi aflat că în Anglia, la putere, se află un **guvern conservator** al cărui premier este domnul John Major, desemnat în această funcție de doamna Margaret Thatcher. Dacă „alungarea“ conservatorilor de la putere nu este decît produsul fanteziei domnului în cauză, alimentată de o dorință fundamentată ideologic atunci cum stăm cu adevărul și obiectivitatea atît de necesare unui ziarist în practicarea meseriei sale. Dar cum **domnu'** ne spune colocvial cum se stă în Europa cu calitatea vieții (prost dom'le, foarte prost!) a simțit nevoia să ne spună în mod serios care este calea, modelul de urmat pentru a intra și noi odată în Europa asta aflată în continuă derivă. Ei bine, ce ne-au auzit urechile? Că modelul, calea potrivită pentru România de a ieși și a intra (pardon, scuzați!) este tocmai... China. Exact, China, țara aceea în care se află vestita piață Tien An Men! Acesta este modelul, calea ce trebuie urmată spre a ieși din deznădejde, marasm, penurie, corupție, jale, minciună, durere, haos economic, amatorism legislativ și politicianism năvălit. Chiar China, domnilor, singura țară în care se îmbină cu succes consensul politic cu liberalismul economic. Consensul s-a obținut în urma folosirii tancurilor în piața amintită, liberalismul economic prin organizarea unor „zile de piață“ a unor zone speciale în care domni ca ziaristul nostru fac vizite turistice. Ce-o fi în restul Chinei, Dumnezeu știe... Dacă ar fi la fel ca în zonele speciale atunci am fi aflat și noi cum e cu nivelul de trai și rata șomajului acolo. Cam ca în Anglia, nu? Așa că, apropos de modelul propus, cel cu tancuri în Piața Universității (că noi nu avem Tien An Men!) nu putem zice decît: „Ce spui Franț?!“

Eugen Uricaru

BORIS CEL MARE — Viața și opera

1 februarie 1931, orașelul Butka, regiunea Sverdlovsk. Sărăcie de tip colhoznic „toți „culacii“ (chiaburii) au fost puși la punct definitiv de glorioasa putere sovietică. Și, totuși, se mai nasc copii. Ba, chiar, în ciuda interdicției formale a partidului bolșevic, ei sînt încă, botezați. Dacă preotul e senil, el uită copilul în apă sîmțită. Cîte unul mai scapă și, drept urmare, în baza tradiției unui sfînt rezistent la marile încercări ale vieții, este botezat Boris

1935. Singura vacă a familiei moare și dezastrul atinge cota maximă. Foamete. Moartea vacii obligă capul familiei să plece pe șantier, la construcția unui mare combinat de potasiu. Ai săi îl urmează în acest semi-lagăr de muncă: barăci de lemn, privata în curte, apă curentă ioc. Din primele venituri ale tatălui, se cumpără o capră. Noua Amaltea este menită să-l hrănească și pe viitorul întemeietor de mitologie post-comunistă.

La școală, copilul Zeus ia note mari, excepție făcînd purlarea: mai un chiul, mai niște scoarțe înfipite în scaunul profesorii de germană (deh, limba dușmanului!). În vacanță, inițiază excursii de tip „Copiii căpitanului Grant“ prin țara de război, detaliu care nu prea se vede pe televizor, deși ar merita cel puțin voga peței de pe chelia lui Gorbaciov. În ciuda infirmității, începe să joace șah pe volciul. Atinge chiar performanțe de primă mîna, fiind mai tirziu să joace la nivel unional.

După aceea, secretar de partid fiind, își obligă subalternii să practice acest sport cu regularitate, animînd el însuși antrenamentele și cele două-trei meciuri săptămînale. Mai mult, pentru a completa lotul, adjunctii săi trebuiau să vină la sală și cu onor soțiile, dintre care unele joacă foarte, foarte bine (Nelia Jetenova, Lida Petrova).

Sverdlovsk, Institutul de construcții. Își completează studiile, la nivel universitar. Continuă să practice volciul. Un an după sfîrșitul facultății, se căsătorește cu Naina. Pentru a-și verifica reciproc sentimentele, înainte de nuntă, ea pleacă în stagiul la Orenburg, el rămîne pe loc. De întîlnit, o fac pe teren neutru, la Kuibisev. Pasiunea vagabondajului prin Uniune nu-l părăsește nici student fiind. Iată un itinerariu: Sverdlovsk — Kazan — Moscova — Leninograd — Moscova — Minsk — Kiev Zaporozje — Simferopol — Eupatoria — Yalta — Novorossiisk — Soci — Suhumi — Rostov pe Don — Volgograd — Saratov — Kuibisev — Zlatoust — Celiabinsk — Sverdlovsk. Tot acest drum făcut cu o singură pereche de bocanci. La întoarcere, mai poartă numai sîreturile.

Pe șantier. Nu acceptă din prima un post de inginer. Timp de un an, din proprie inițiativă, ucenicește în 12 meserii (o lună zidar, o lună betonist, o lună timplar, o lună șofer, ș.a.m.d.) După aceea, se pune serios pe treabă, deși se lovește de birocrație și incompetență. Caz tipic: la ședința de primă mîna în partid, un contabil quasi-analfabet vrea să-l încurce și-l întrebă la

ce pagină din **Capitalul** se găsește cutare citat din Marx. Răspunsul e prompt, deși pe de-a-ntrregul inventat la minut. Mare pișicher!

Mai secretar ca Iliescu (la Sverdlovsk, regiune care-i cît o țară). Ascensiunii administrative (inginer, director, etc.) îi urmează cea de partid. Deși nu-i încă membru al CC, Brejnev îl numește mini-țar comunist la nivel de regiune, în locul lui Riabov, promovat în secretariatul P.C.U.S. Își constituie o echipă forte de tehnocrați și, cum v-am spus, una și mai tare de volei. Pozat o dată, una singură, pe pagina întîia a ziarului local, va interzice ulterior, orice altă manifestare a cultului personalității (e drept, tovarășul Simionov, de la Centru, îl cam muștrulise). Două inițiative: îl invită pe Karpov să inaugureze clubul de șah local și construiește o autostradă prin sălbătici, în sistem de autofinanțare.

3 aprilie 1985. Chemat la Moscova să dirijeze, din partea CC-ului, construcțiile la nivel unional, va refuza inițial. Ligaciov, marele său adversar peste cîțiva ani, și-o face cu mina lui: invocă disciplina de partid și-l obligă să preia noua funcție la nivel înalt.

Facerea de bine este la nivelul secretariatului CC al PCUS (b), curat complexul lui Oedip! Familia — Naina și fetițele (Lena și Tania) — „țolu' pe chioru' și drumu' la Monteoru'! Fetele cresc și se mărită (cu Valeri și Lioșă), apoi au copii. Unul dintre nepoții

va prelua integral numele bunicului. Boris al II-lea, fi-va el moștenitorul tronului?

Decembrie 1985 — Ianuarie 1986. La inițiativa lui Mihail Sergheevici, Boris Nikolaevici preia șefia organizației de partid a Capitalei, înlocuindu-l pe Grișin cel Sforăitor. Începe propria sa perestroikă, mult mai radicală decît cea oficială, a boss-ului. De pildă, face ordine în televiziune și ia în serios glasnost-ul. Prea în serios! Nomenklatura, în frunte cu Egor cel Rău, începe să circească să acuze, să obstrucționeze, să iubească, să jighească, să saboteze...

Maia moscovită practică o economie subterană incredibilă (15% din totalul producției și comerțului!), K.G.B.-ul ca de obicei bagă strimbe. Și tot așa!

Octombrie 1987. Bomba? Bomba! Demisionează din Politburo, făcîndu-i în ciudă lui Ligaciov. Nu înainte de a ține un discurs-pamflet, plin de acuzații grave. Începe furtuna și, indirect, declinul PCUS. Bolșevismul suferă cea mai gravă atingere din istoria sa. Rămîne, însă, membru al CC, ba, mai mult, Mișa cel haios contrariază pe toată lumea, numîndu-l ministru al construcțiilor.

26 martie 1989. La concurență cu Iuri Brakov, este ales deputat al poporului în circumscripția Moscova. Treceuse, în prealabil, cu incredibil succes prin filtrul „întîlnirilor electorale“, menite să-l elimine pe incomozi. Îi sînt opuși, pe rînd, un publicist, un savant, un general, etc. Culmea: cosmonautul Greciko renunță în favoarea sa, încălcînd disciplina de partid! Surpriza cea mare începuse să se profileze: renunțînd la Sverdlovsk, unde-și avea locul asigurat, ereticul este ales în inima Moscovei.

Martie 1991. După ce a demisionat și din Partidul Comunist, Boris cîștigă clar alegerile pentru postul de președinte al R.S.F. Ruse, Federația Rusă de azi.

August 1991. Puciul lui Ianaev & Comp. Boris se ține tare, se suie pe tanc la Mazilu, joacă la vedere cartea lui Gorbaciov, îl joacă apoi pe însuși Gorbaciov, îl elimină pe Ligaciov din joc și les jeux sont faits.

Dan-Silviu Boerescu

— Boris Eltsine — *Jusqu'au bout*, Presse; Pocket, Calmann — Levy, 1990
P. S. Ligaciov vrea să-și publice și el memoriile, în America.

HENRY DE MONTHERLANT

CU TOATE LUMINILE STINSE

Pentru Montherlant — un scriitor singular și inconfundabil, a cărui viață poate fi citită ca o carte ce se propune unor decodificări seducătoare —, atunci cînd dictatura aduce unei națiuni dezastru, letargie, chiar moarte civilă, onoarea cîștigă o importanță utilitară. În situația în care omul este pus față în față cu moartea, asociarea sentimentului onoarei și al patriotismului cu o mare cultură va crea contextul fertil unde exigența în testarea valorilor umane va spori în mod considerabil. Scriitorul și gînditorul vor birui prin ataraxie stoică, făcînd ca înjosierea istorică să fie surmontată prin creație. Suportînd netulburat șocul evenimentelor, asanînd terenul lipsei de callitate, avînd deja experiența actului și non-actului, trecînd prin multiple forme ale adevărului uman, „armonizînd“ ipostaze, spiritul va accede spre altitudini lucrînd la intemei rea unei fericiri posibile.

Cîteva rînduri scoase din carnetele lui Montherlant — „Cu toate luminile stinse“ —, scrise către sfîrșitul vieții acestuia, relevă puterea de emergență a gîndirii scriitorului, actualitatea reflecțiilor sale.

Cele trei pasiuni care mențin un om în picioare pînă la sfîrșit, pînă la ultimul sfîrșit, sînt vanitatea, ambiția și cupiditatea.

Omul nu este decît amintire și speranță (asupra acestui ultim punct, am mai spus-o, m-am înșelat foarte tare odinioară). El n-are conștiința prezentului decît cînd acest prezent este dăruit voluptății, sau, poate, tragerii la mîsea și halelii.

„Arta poliției este să nu vadă ceea ce e inutil să vadă.“ (Napoleon, scrisoare către Fouché, 24 mai 1800).

La aceeași ființă, șansele pierdute din lipsă de încredere dansează un ballet exasperant cu catastrofele provocate dintr-un exces de încredere.

Onoruri, avantaje etc. Mi-e destul să știu că el „are totul“ ca să știu că el nu are nimic.

Unul care nu folosește punctuația își dă o senzație de dezgust fizic, ca și cum ar fi vomat pe costum.

Cu ce magnifică judecată a ales Bi-

serica virtuțile cardinale: dreptatea, prudența, măsura și forța.

„scriitorul, sau artistul, nu poate să se suporte decît atunci cînd exersează partea esențială din el însuși.

Wilde?: „Cînd artistul nu mai poate să se exprime, el moare.“

Și, de asemenea: cînd nu mai are nimic de exprimat, și-și dă seama de asta, el de asemenea moare.

Sînt om (de litere) și nimic din ce este omenesc nu mi-e străin (cînd interesează opera la care lucrez în acest moment).

Cînd sînt în viață, pe puternicii nu-i atacăm din prudență. După ce tocmai au murit, nu-i atacăm din eleganță.

Tăcere. Tăcere. Tăcere.

Afacerile publice nu servesc decît la a arăta latura dezgustătoare a oamenilor. Binele, adică deliciosul, nu veți ajunge să-l descoperiți decît adesea, în viața particulară, cu condiția să nu vreți să-l faceți să dureze dincolo de moment.

„Un filosof, ca să fie adevărat trebuie să fie exclusiv. Adevărul este esențialmente exclusiv.“ (Montalembert, scrisoare adresată unui prieten de colegiu.) E chiar contrariu. Există un adev-

văr al vîrstei, un adevăr al epocii, un adevăr al țării etc.

E mai ușor să simulezi că ai un suflet mare, decît inteligență mare.

Prostul beat nu glumește.

Nefericitul nu se consolează decît cu nefericirea altora.

Continuăm să cerem sfaturi celor care ne-au dat întotdeauna sfaturi proaste.

Mă întreb adesea dacă, cel mai frapant la ființa omenească nu este cumva inumanitatea ei.

Înainte de a te ocupa de monumente istorice, trebuie să mergi la școală.

(...)un bărbat care cedează impulsiiilor sale nu este un bărbat.

Chiar dacă un om este o valoare, o mare valoare, în natura lui există un punct slab — apariția vulgarității.

Vanitatea senilă are cea mai bună presă din lume (...).

Seneca: „E mare lucru să nu joci decît un singur personaj. Or, în afara înțeleptului, nimeni nu o face, noi, ceilalți, sîntem multiformi...“

Dumitru Pasima

Am mai spus-o, o mai spun: nu trebuie acordată încredere celui care nu suride niciodată.

Cel care deține celelalte mai bune calități n-are decît să tacă înaintea altuia, cu certitudinea apărării pe care o conține tăcerea...

Să ne alegem bine dușmanii. Să ne alegem, deci, foarte bine prietenii, deoarece aceștia ni se vor transforma în dușmani.

Nu judeca și vei fi judecat.

Un minut de tăcere pentru o jumătate de secol de cacofonie.

Costul vieții crește în fiecare zi, fiecare face tot ce poate să-și drămuiască bugetul; se trăiește cu ochiul pe ceasul de mîna. Astfel încît tot ce se face este din ce în ce mai rău făcut. Publicul nu vede ceea ce se face rău, și, dacă vede, îi place mai mult să fie făcut rău, după ce alții vreine i s-a repetat că era foarte bine tot ce se făcea rău. Organizatorul timpului liber este disprețuit. „N-are nimic de făcut.“ Totuși, omul își arată colții dacă nu i se dau „petreceri“ oficiale și reglementate. Cu condiția ca, ceea ce face în restul timpului, să fie rău făcut.

Li se dă înțietate inculților. Adesea se face un asemenea lucru. Noutatea este că astăzi li se dă de asemenea o falsă cultură.

Omul a inventat adevărul, și adevărul este o afacere omenească.

O nouă societate, nebună de prostie și de neomenie.

Cîte catastrofe puteau fi evitate dacă oamenii erau oameni de spirit!

Nimeni nu te apără mai bine decît tu însuși.

N-am putut să iert. Am uitat.

Să crezi că voința poate totul este ca și cum ai crede că dragostea poate totul, sau că banul poate totul. Este un fals loc comun.

Într-adevăr nu sînt decît două partide în toată țara: cei care îndrăznesc să zică nu și cei care nu îndrăznesc așa ceva. Cînd cei care nu îndrăznesc depășesc în număr pe cei care îndrăznesc, țara se duce pe copcă.

(...)pînă unde poate fi forțată o ființă să facă un lucru ce-i produce o spaimă intensă?

Nedreptatea n-are decît importanța ce i se acordă.

Cei care își fac datoria plătesc și pentru cei care nu și-o fac.

Iubiți pînă la capăt dacă aveți pe cine, dacă nu, căutați-l!

Prezentare și traducere de Olimpiu Nușfelean

POEȚI AMERICANI CONTEMPORANI

LARRY LEVIS

(n. 1946)

Poemul pe care l-ai cerut

Poemul ăsta nu vrea să mănince nimic.
Am încercat să-i dau apă
dar a zis nu,

ajorindu-mă.
ecare zi
expus la lumină,
rinsă și noaptea,
buzele

Sau poate că vreau
exact ceea ce nu cunosc,
toată această întunecare,
așa de înaltă și chipeșă, în spatele meu.

Sunt femei îmbătrânind

masă

acum știu, în fiecare an
ieșeau cu grijă din
propriile dorințe
ca din niște haine.

Stau aici, surprinsă de
ceea ce se întâmplă cu mine,
cum am început să strălucesc
de dorințe, trecind dincolo de

și
la plimbare,
picptănătura

nu-mi că
partea ta.

din „Wreching Crew“, 1972

DACEY

rsarea

trececi de luminări și încă una,
să continui să crești. Soțul și
ălatul meu mă urmăresc
um imi pun dorințe.

Al-aș dori să-mi fie
jal ușor să-mi pun dorințe
ceiți imi este. Nu era,
u ani în urmă, așa de ușor să-ți pui
dorințe ?

oșul și bălatul meu sînt dorințe
ca și cum
fiecare zi
se-implin

moda. altfel

Dansul (VI)

Regele Soare, prin pasiunea sa
entru dans, despre care unii susți-
eau că e bolnăvicioasă, fără să vrea,
declanșat o explozie de preocupări
artistice, a făcut posibilă apariția unor
artiști geniali care după canoanele cla-
ce recunoscute n-ar fi putut fi con-
derate artiști. El a fost elementul ex-
ardinar, destul de neașteptat ca a-

O POETICĂ A COTIDIANULUI

Cînd apăreau aceste poeme (1970—1973), autorii lor aveau 30 sau
chiar mai puțin de 30 de ani. Grupajul de față nu este întimplător, căci ceea
ce poemele de față au în comun este o poetică a cotidianului, dublată de o
manieră narativă și de tendința către un grad zero al expresivității, adică
acea colocvialitate pe care o căutau deja Williams, Cummings ori Creeley.
La noi, gîndul duce imediat la generația '90, care își va căuta degeaba stră-
moșii autohtoni mai îndepărtați, cită vreme opera necunoscutului Bacovia
nu va fi grabnic reconsiderată.

și chiar asta se-ntimplă,
chiar dacă mai mult timp
stau fără ei, așa cum încă
stau aici, fără dorințe.

Poate că vreau
ceea ce n-am nevoie să-mi doresc, —
viața mea : ea
vine, orice s-ar întimpla.

Sau poate că vreau
exact ceea ce nu cunosc,
toată această întunecare,
așa de înaltă și chipeșă, în spatele meu.

Sunt femei îmbătrânind

masă

acum știu, în fiecare an
ieșeau cu grijă din
propriile dorințe
ca din niște haine.

Stau aici, surprinsă de
ceea ce se întâmplă cu mine,
cum am început să strălucesc
de dorințe, trecind dincolo de

pielea mea secretă,
imposibil de subțirea
membrană de parca asta a
nimicului. Dragule,

aș vrea să-ți pot spune.

din „Southern Poetry Review“, 1972

JAMES TATE

(n. 1943)

Supra Venerei

Supra asta-i sleită
și-i lipsește ceva,
probabil că n-ai respectat
rețeta, erai
tare grăbită și-ai vrut
să-mi faci o surpriză.
A fost drăguț din partea ta
dar ai uitat
că nu-mi place
supra rece.
Ar trebui să-ncerci
cită vreme mai ești pe-aici
să adaugi o fruză de dată.
Sarea e pe masă
și o să experimentez singur

AI

(n. 1947)

De ce nu te pot părăsi?

Stai în spatele bătrinei lepe negre,
imbrăcat ca totdeauna cu cămașa ala roșie
pătată de transpirație, țipătul subsuorilor care
nu se oprește pentru nimic în lume,
izbindu-și șezutul, în vreme ce orzul rămîne neplantat.
Îmi iau gemantanul și-l arunc jos,
încercînd să te părăsesc încă o dată.
Îți netezesc părul zbirlit pe frunte.
Mă gîndesc că, cu sărăcia și lenea ta
vei avea nevoie de ajutorul meu mai mult ca oricînd.
Îmi iei mîinile, dau din cap și
mă duc în casă să despachetez,
mi-am găsit alt motiv să rămîn.
Mă dezbrac, apoi imi pun chilotul alb cu dantelă
pentru tine ca să-l scoți, fiindcă știu că-ți place asta,
și cînd intri, îți desfăci cureaua
în vreme ce eu îți deschii nasturii de la cămașă.
Știu că nu ne putem da unul altuia nimic mai mult
ori mai puțin decît ceea ce avem.
E o siguranță în asta, atît de multă
încît niciodată nu pot să trec dincolo de împachetat,
dincolo de cerșetoria de-a mă ruga de tine : dacă nu pot
să te fac fericit, măcar vino aproape, între coapsele mele și
lasă-mă să rid pentru tine cu a doua mea gură.

din „Cruelty“, 1973

Prezentare și traducere de Mihail Oprea

Silvia Radu

pariție în epocă și în ierarhia socială,
care în context cu dansul i-a descoperit
acestui noi valențe.

Dacă felul în care Regele dansa a
fost uitat (poate că nici nu dansa atît
de bine cum s-a pretins în cronicile
oficiale — să ne gîndim la Procopius
din Cezarea) n-au fost uitați coregra-
fii, creatorii de costume (mai ales!),
decoratorii, arhitecții, pictorii, scriito-
rii care au descris spectacolele. Există
o lume de mărturie atît de bogată în
amănunte și risipă de accesorii expli-
cative încît s-ar putea crede că pe
vremea aceea oamenii trăiau numai
pentru dans. Henry Gissey, Dessina-
teur ordinaire du Cabinet du Roi a
creat costume pentru numeroase balet
dar capodopera sa a fost celebrată
prin Carrousel de Louis XIV, specta-
col ce a avut loc în fața palatului
Louvre, în 1662, spectacol despre care
se spune și astăzi că nu a putut fi de-
pășit ca splendoare, în ciuda tuturor
cîștigurilor tehnice. Splendoarea și
măreția unui spectacol ține nu numai
de mijloacele realizării lui ci și de

patima participării. Iar pentru dans
epoca era împătimită.

Henry Gissey a murit în 1673 și a
fost înlocuit cu Jean Berain, cel care
a devenit cel mai mare desenator al
spectacolelor și petrecerilor de la
Curte. Apoi au urmat Berain cel tînăr
(nu atît de cunoscut ca Breugel, pro-
babil la fel de tînăr față de cel bătrîn),
François Boucher, Jean Baptiste Mar-
tin, Louis Bouquet, Camarge (femeie
celebră), cu celebrul său entrechat
(1730), rivala sa Marie Sallé care a
uluit Londra, în februarie 14, 1734, în
baletul Pygmalion, în care a apărut
fără crinolină, fără jupon, fără brăsie-
ră, fără bustino, cu părul lăsat liber,
fără nici un ornament pe cap, cu o
rochie de muselină, drapată pe ea ca
pe statuile grecești.

În 1760, maestrul de balet Jean
Georges Noverre publică faimoasa
carte Lettres sur la Dance et les Bal-
lets. Dar italienii au fost cei care au
dictat moda vremii, au fost cei consi-
derateți etalon de rafinament și price-
pere : Gaetano Vestris, Ludovico Bur-

cu ea.
Pătrunjelul nu se
simte prea tare, dar asta
nu imbunătățește
impresia.
Știi să faci
supe așa de bune.
Totdeauna te-am lăudat
pentru supele tale
și cred că asta e ceea ce
m-a atras la început
către tine, supra fierbinte
pe care obișnuia să-o faci.
Lubeam supra aia.
Îi mai păstrezi
rețeta ?
E-n ordine, parcă miroase
ceva mai bine acum,
supra călduță
e a doua preferință a mea.

din „Absences and New Poems“, 1970

CONYUS

(n. 1942)

The Great Santa Barbara Oil Disaster OR: part 10:

toată noaptea ți-am atins sinii ți-am sărutat coapsele lăsînd negrul lungul păr să mă acopere eu totul	cînd m-am trezit singur numai cu o pată de dragoste pe cearceaf m-am îndrăgostit de vis.
--	--

din antologia
„Dices and Black Bones“, 1970

DRAGOSLAV MIHAILOVIC

INSULA ARIDĂ

Destinul scriitorului sârb Dragoslav Mihailovic (n. 1930) pare a fi îngemănat cu Goli otok, o insulă aridă, cum ar suna în traducere, pierdută în apele Adriaticii, asupra nordului coastei dalmate. Căci Goli otok reprezintă însuși conceptul de univers concentrațional, așa cum s-a individualizat în Iugoslavia anilor '48, când zeci de mii de nevinovați, parcă în contratimp cu istoria, s-au opus sistemului politic titoișt, care-i va măcina tocmai pentru că l-a deslușit esența de aparență.

La douăzeci de ani Dragoslav Mihailovic, student al Facultății de Litere și Filozofie din Belgrad, va fi arestat și trimis în închisorile din Cuprija, Kragiovac, Beograd, ajungând în final în lagărul de reeducare de la Goli otok. Abia în 1957 reușește să-și ia licența în filozofie, ca apoi, mai bine de zece ani, să încerce tot soiul de munci umile (achiziitor de ouă, de piei argășite, impresar de circ ș.a.), din care va fi invariabil concediat. În anul 1987 îi apare primul volum de povestiri „Noapte bună, Fred”, iar un an mai târziu romanul „Cind înfloreau dovlecii”. Romancier, dramaturg, scenarist, Dragoslav Mihailovic, va fi un scriitor de opinie, incomod pentru un sistem politic care incuviința ținuta obsecvivoasă, nu spiritul său iconoclast.

Descori textele sale au atras critici din partea oficialităților, ajungându-se chiar la retragerea, temporară, a romanului „Cind înfloreau dovlecii”, și apoi a textului dramatic omonim.

Recunoașterea sa națională și internațională va fi promptă, prin premiile literare de prestigiu și, mai ales, prin traducerea, în cincisprezece limbi, a cărților sale.

Exact acum un an, cu prilejul reeditării operelor sale complete, se va dezvălui în ultimul volum, amplă lucrare memorialistică inedită, „Goli otok”, în a cărei prezență își va mărturisi profesiunea de credință — de scriitor „golitocan”. Întreaga sa operă literară nu se justifică în afara spiritului „golitocan”, de care Dragoslav Mihailovic n-a îndrăznit să se apropie mult timp, considerându-se un neinițiat în psihologia abisală dostoevskiană. Și atunci Dragoslav Mihailovic s-a concentrat asupra reconstituirii structurii lagărului de reeducare cu o acribie etnologică, compunind atmosfera psihologică și structurile ierarhice din lagăr și ajungând apoi la demontarea structurilor mentale tipice acestei forme de încarcerare. Deci, pornind de la observațiile sale asupra lagărului ca suculatură, Dragoslav Mihailovic dialoghează cu personaje reale ale Goli otokului, intervenind descori prin note de subsol, pentru a preciza unele date istorice.

Din această cronică a confesiunilor, din care vom prezenta un fragment, dirijată din umbră de călăuză inițiativă, se degajă extraordinara forță morală a lui Dragoslav Mihailovic, care, să nu uităm, în toamna anului '89 a fost unul din semnatarii protestului PEN clubului internațional la adresa regimului ceaușist care exercita presiuni asupra dizidentului Mircea Dinescu.

M.S.

— fragment —

Vezi tu, nici unul dintre noi n-ar pomeni de infringere. Cind, de fapt, toți am fost infrinți. Cum îți explici treaba asta? Sau, mai bine, spune-mi ce ai simțit, la ce te-ai gândit cind ți-ai înșușit acuzația falsă că ai fi în slujba serviciilor secrete bulgare? Ca mai apoi să declari în fața unei delegații de socialiști francezi că uite, ție, spion bulgar, partidul ți-a dat posibilitatea să te îndrepti, primindu-te chiar sub aripa lui protectoare. Poate așa vom demonstra mecanismul psihologic care a acționat asupra noastră ca un tăvălug.

— Chiar așa, despre asta n-am scos o vorbă. Pînă acum am tot relatat întâmplări, fapte, ținându-ne de firul cronologic. Și, deci, nu ne-am atins de miezul Goli otokului.

Lumea s-a obișnuit să considere Goli otok ca un lagăr. Numai că n-a fost lagăr. Au existat atâtea lagăre pe lumea asta unde oamenii trăiau într-o izolare apăsătoare din mai știu eu ce motive. Goli otok a fost gheena. Căci așa cum s-a acționat la Goli otok, nu cred să se fi petrecut în alte părți.

De fapt, despre ce este vorba? Că se acționa asupra omului pe cale fizică, așa spune cu metodă. Odată epuizat fizic, energia omului ca și capacitatea sa de împotrivire ajung la limită. Iar în final urmează prăbușirea psihică. Cred că Goli otok a urmărit ca prin tortură să-i aducă pe oameni la prăbușirea psihică, iar de aici la prăbușirea definitivă, cind omul încetează a mai fi om.

Deci, s-a urmărit infringerea omului. Un om infrint nu este decit o fantoză în mina altora. Asta le-a fost intenția. Unii au cedat mai ușor, alții mai greu. Oricum atunci cind ieșeau făceau jocul, ajutînd organele securității statului să aresteze de trei ori mai multă lume. Pentru că atunci cind ieșeau intrau în vorbă cu tot felul de oameni. Nimeni nu s-ar fi ferit de ei, îi credeau totuși oameni, nebănuind că aceștia deveniseră, de fapt, niște unelte, pur și sim-

plu unelte. Prin pervertirea personalității. Ajungînd turnători.

Cum s-a acționat? Simplu, printr-o hrană care te ținea infometat, slăbind organismul, printr-o muncă istovitoare, prin nesomn și o permanentă apăsare psihică, prin instaurarea fricii. Se trăia într-o permanentă panică și nesiguranță. Nimeni nu știa cind îi venea rîndul să fie boicotat. Zi de zi se țineau ședințe cu cine urma să fie boicotat, mai tratat și cite altele.

Teribilă mai era panica în care trăiam. Îmi amintesc, de pildă, primul moment al zilei, scularea. Activiștii aia, sau mai știu eu ce erau, se sculau mai devreme și ncepeau să bocăne, să urle la noi: „Sus bandiților, scularea!” Asta era prima plesnitură. Urma ieșirea

la lucru. Cei boicotați erau supuși la eforturi fizice inimaginabile. Ceiați, desemnați să-i împileze, se achitau conștiincios de sarcină, dacă nu vroiau să le ia locul. Urma întoarcerea în barăci, pentru ora de ideologie. Cind se discuta și cine și cum împilează. Apoi șeful barăcii ținea o conferință politică. Și uite așa o țineau pînă la culcare, că-i zădăra pe oameni pînă-n firul părului...

— Spune-mi ceva și despre practica dezgustătoare consimțită în rîndul deținuților, de a se chinui între ei. Chinul reciproc. După cite știu din literatură a mai existat un lagăr unde s-a acționat la fel. În lagărul nazist de la Treblinka, din Polonia. Acolo s-ar fi experimentat metoda cu evreii polonezi care s-au exterminat între ei. În felul asta au murit un milion și jumătate de evrei.

Ce crezi despre cei care au trecut prin caznele reeducării? Eu, de pildă, am stat șase luni în anchetă preventivă, refuzînd orice dialog cu ei. Dar după patru luni am dat totuși o declarație prin care recunoșteam ceea ce ud-bașii ** știau deja, altceva însă n-au auzit de la mine. Abia cind am ajuns la Goli otok am dat o declarație, cu totul alta decit prima, deci le-am spus, în sfîrșit, ceva. Desigur, erau niște elucubrații. Numai că din acel moment m-am simțit pierit, eram doar o umbră printre barăci.

— Și eu am clacat de mai multe ori, am fost la un pas de prăbușire. Poate că norocul meu a fost că s-a crezut că acele momente eram sfîrșit și sat o vreme. Nici mie nu mi de m-am fofilat. Aș putea rămas curat ca om.

Știi doar că mulți dintre noi și vizuit trecutul adoptînd o altă atitudine. Numai că nu e posibil, se știe doar că cei care au ieșit din Goli otok nu sînt deloc așa cum vor să pară. N-au avut nici un succes cu revizuirea asta a lor. Cred că măcar optzeci la sută din noi am fost total infrinți. Ajungînd niște căzături și clănțai.

— Crezi într-adevăr în importanța atitudinii de revizuire? Crezi că aici politica a continuat să joace un rol sau este vorba de încercarea oamenilor de a-și spăla în felul asta obrazul?

— Cred că asta le-a fost intenția, de a-și salva sinele. Demnitatea, curățenia sufletească. Cind omul își pierde sinele

nu mai e om. Poate să-și piardă pentru moment libertatea, dar nu identitatea. Cum și-o pierde, încetează a mai fi om.

De fapt totul se reduce la zelul organizatorilor lagărului de a nimici personalitatea omului. Dar nu numai ei a instaurat frica. În întreaga Iugoslavi se făceau arestări, și nu toți erau aduși la Goli otok. Frica pusese stăpînire pe întreaga națiune.

— Și totuși, nu mi-ai spus cum te-ai simțit în momentul în care ți-ai asumat acuzația falsă de spion bulgar și care ai repetat-o în fața delegației socialiştilor francezi. Ce-ai gîndit în sine la? Genul asta de declarații m-au fuseseră inscenate în procese publice din U.R.S.S., Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia, România. Te-ai gîndit cum: să zicem, la această coincidență? Dacă ar fi prezentat interes, — căci nu dau seama de importanța ei — de ce rația ta putea fi preluată de toată pre-internațională.

— Vezi tu, cred că la început s-a crezut că n-o să mă las prea ușor. Și trebuia asta o să mă dărîme. Nu eram deja la pămînt, epu de infometare și nesomn după o boicotare știu eu, marde

Ce mai sesc

...bia
tor. Și
șirea...

— Scuză-mă...
legeau altceva? Au interesat
de înțeles.

— Da. Că recunoșteam.

— La ce te referi? Că te-ai deferi justiției? Că-ți puteau cas public?

— Exact, că de-acum încolo teau continua tortura, ca la mine zeci de alte chestii inexistente și neadevărate. Că recunoșteam, ar fi putu ancheta în cu totul alt sens. sens.

De ce n-au făcut-o, nu știu. Am noroc, dar am și riscat... Eram la tul puterilor, și al nervilor. Am un pas de anihilare.

De-asta mulți ajungeau capăt zilelor. Și eu am fost gestul asta. Numai că am în clipa în care am recu simțit tare mulțumit. Ar că și cominformiștii. De-asta aveau ei nevoie în s-au oprit. Asta a fost nor altfel aș fi fost terminat.

Să-ți mai spun ceva. Ce faci? Te chema anchetatoru cea asta și asta. Iar tu te g refuzi? Apoi ăla iar te lua și na pînă ieșea untul din tine.

— În drum spre tribunal te să nu recunoști?

— Ba bine că nu! Tot de ce mi-am zis, cu asta nu f nui. Recunosc, am avut felul asta, am cedat. Mai gădesc vreo scuză? Știu, care mi se poate repi vorba de o inscenare.

— Îți mulțumesc că n astea, dar...

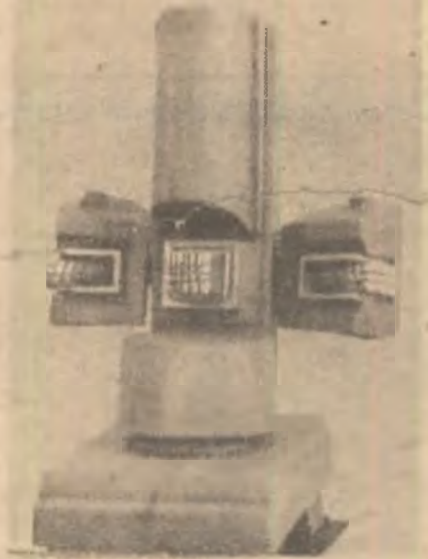
— Dar trebuie să-ți sp că e o scuză, am făci să-mi păstrez înfățișare a fost important pentru deam cum pur și simplu v. distrugă, să mă anihileze. m-am apărat. Nu știu dacă bine sau nu, dar trebuie să că seamănă a lașitate.

— Scuză-mă n-am inten nesc. Se-nțelege că și eu a situații similare, am avut Important era ca atunci c te poti ridica, într-un fel. ai grijă să-ți păstrezi înfa nă.

Prezentare și tra
de Mariana Ștef

* E necesar să aduc unele precizări. În Treblinka deținuții au avut doar rol de colaboratori, existînd doar cîțiva indivizi care și-au oferit serviciile și car s-au „remarcat”. Pe cind autoadmini trarea goliotocană este inedită (n.a.) ** securității — de la UDBA — Upr va Drzavne Bezbednosti

(Direcția Securității Statului)

Dinu Câmpeanu

Al. Arghira Călinescu